



Från aktivitetsbaserat till relationsbaserat fritidshem

HELENE ELVSTRAND

– Kom nu! ropar Mats till Mathilda som försöker se till att alla elever kommer ut på förmiddagsrasten. Han pekar på pärmen som det står Fritidshemsplanering på och säger att de måste komma i gång med sin planeringstid, annars äts den upp.

En stund senare sitter äntligen Mats, Mathilda och Diana i ett grupprum på Tångens fritidshem för att planera nästa veckas aktiviteter för de 57 eleverna i årskurs 2 och 3. Tiden är knapp och framför sig har de en matris som de använder för att fylla i veckans aktiviteter. I anslutning till varje veckodag finns två rutor. I den ena rutan skriver de ner vilken typ av undervisning som ska äga rum och i rutan bredvid anger de hur det specifika undervisningsinnehållet kan relateras till läroplanen. På bordet ligger också kopior av läroplanens del 4. Avsnittet med det centrala innehållet är markerat med en gul överstrykningspenna.

– Nu kör vi så att det ryker, säger Mathilda. Vi har inte så mycket tid på oss och vissa delar är ju bara att fylla i. Måndag är det gymnasalen, tisdag kör vi sången, onsdag skogen, torsdag Lekens lotteri och på fredag kan vi ju ha roliga historier och kanske något filmklipp. Jag skriver in det och sen kan ju vi kolla i läroplanen vad vi ska lägga in. Mathilda börjar skriva i matrisen och Mats hittar formuleringar från läroplanen.

Diana tittar också i läroplanen och säger:

– Vi skulle ju behöva prata lite om hur elevgruppen mår. Jag tycker att det är en del konflikter.

– Instämmer, säger Mats, men det hinner vi inte just nu. Vi kan väl lägga till det i dagordningen?

Diana tystnar men skriver till gruppklimat på nästa veckas dagordning. Strax därefter utbrister Mathilda:

– Toppen nu har vi fått med delar från det centrala innehållet. Nu kan ju ingen säga att vi i alla fall inte gjort en planering.

På måndagen är Mats sjuk och det finns ingen vikarie. Halva fritidshemsgruppen skulle ha gått till gymnasalen på måndagen men istället får alla elever vara ute. Det är blåsigt och regnar och några elever klagar över att det är tråkigt att gymnasalstiden försvann. Tisdagssången förlöper väl men en stor del av tiden får Diana hantera en konflikt mellan två elever. På onsdagen ska de gå till skogen. Några elever protesterar och vill inte gå dit, men väl där börjar de flesta av eleverna att leka.

När torsdagen kommer så är det äntligen dags för Lekens lotteri. Mathilda kommer förväntansfull in till samlingen. I handen har hon en tygpåse och pekar på den.

– Idag är det torsdag och dags för Lekens lotteri. Idag blir det mattespel, avslöjar hon.

– Yes, säger William, det är jag bäst på. Flera av de andra eleverna suckar och säger att matte har de ju räknat hela dagen i skolan.

– Jo, men vi kör ju bara 30 minuter. Det kan ni stå ut med och sen kan ni ju göra vad ni vill, svarar Mathilda.

Mathilda går runt med påsen och eleverna får i tur och ordning dra en lapp. På lappen står vilken aktivitet de ska göra. Direkt uppstår ett myller av röster från eleverna som börjar visa lapparna för varandra. Snabbt börjar några gruppera sig. När Tom får sin lapp, som det står Färgfemman på, river han sönder den och springer ut ur rummet. Diana följer efter. Några elever har redan satt sig vid ett bord och är glada över att få vara tillsammans. Mathilda försöker febrilt att få de andra eleverna att komma i gång i sina grupper. Samtidigt försöker hon medla i konflikter som uppstår, både kring hur grupperna satts samman och vilken aktivitet de fått. Ensam kvar på golvet sitter Tindra som inte känner någon i sin grupp och inte vill vara med. Mats kommer in efter att ha dukat till mellanmålet. Han upptäcker att Tindra sitter ensam och tar med sig henne till gruppen hon ska vara med. När Tindra får sitta bredvid Mats är hon med i spelet. Efter 30 minuter bryts aktiviteten eftersom det är dags för mellanmål.

– Plocka undan innan ni går till matsalen, instruerar Mathilda.

– Men vi hann ju inte spela klart, protesterar William.

– Jo, men efter mellis ska vi ju ha uterast, säger Mats, därför måste vi städa.

På fredagen har arbetslaget planeringstid igen.

– Jaha, säger Mats och öppnar pärmen. Ska vi köra igenom nästa veckas planering?

– Jag vet inte, säger Mathilda. Jag känner mig helt uppgiven. Det känns som jag bara springer runt på fritidshemstiden och gör massor med aktiviteter som ingen av eleverna gillar i alla fall.

– Ja, vi måste ha en ordentlig diskussion, säger Diana. Jag skrev ju in i dagordningen att jag vill prata om gruppklimatet. Varken vi eller eleverna mår ju bra av denna aktivitetshets. Vi behöver fundera över vad vi vill med vår

verksamhet och hur eleverna bäst ska lära och utvecklas. Fritidshemmet är ju en jätteviktig plats för dem.

Mats sitter lite villrådigt med fritidshemspärmen i handen. Han säger:

– Jag blir stressad över att det inte ha en nerskriven plan för vad vi ska göra varje dag. Jag vill kunna lämna in matrisen till rektorn också. Men jag håller med er, vi behöver fundera över vad vi vill med vår fritidshemsverksamhet.

Under resten av planeringstiden handlar samtalet om hur Mats, Mathilda och Diana ser på verksamheten och sitt uppdrag. De är alla överens om att samtalet behöver fortsätta men har åtminstone hunnit enas om att de måste arbeta med att få eleverna att bli trygga med varandra. De har beslutat att nästa vecka erbjuda enbart två planerade aktiviteter, gymnasalen och skogen. Resten av tiden ska Diana och Mathilda vara bland eleverna för att kunna kartlägga deras sociala relationer och lek medan Mats ska ta ansvar för avprickningen och kontakten med vårdnadshavarna.

När arbetslaget samlas igen uppstår ett vilt återberättande av allt som hänt. Diana utbrister att det var en riktig ”wowkänsla” när hon var med i frisørsalongen som eleverna byggt upp. Hon berättar att till och med några killar som hon tidigare inte sett leka frisör, ville vara med. Sedan växlade leken till att bli en frisørsalong för avdelningens gosedjur. Personalen enas om att arbetet med att få syn på elevgruppens behov har påbörjats under veckan.

– Vi måste ju se till att alla elever har någon att vara med. Jag observerade att Tindra är mycket själv och inte har någon att vara med, säger Diana.

– Vi måste också göra eleverna delaktiga i planeringen, säger Mats.

Arbetslaget vill fortsätta jobba mot det övergripande målet att eleverna ska känna sig trygga med varandra. De vill komma på sätt att utmana eleverna att våga pröva nya aktiviteter i nya gruppkonstellationer. De vill också fundera vidare på hur grupper kan sättas ihop på andra sätt än slumpmässigt, till exempel inom aktiviteten Lekens lotteri.

Förslag till diskussionsfrågor

- Personalen på Tångens fritidshem har haft stående aktiviteter varje vecka. Vilka fördelar kan det finnas med det och vilka alternativ kan ni se till deras sätt att planera undervisningen?
- Hur skulle arbetslaget kunna gå vidare i sitt arbete med att stärka de sociala relationerna i elevgruppen?
- Resonera kring om det finns motsättningar mellan ett aktivitetsstyrt och ett relationsstyrt fritidshem.